

Agnieszka M. Barwicka

<https://doi.org/10.26881/pwe.2023.56.16>

ORCID: 0000-0001-5940-0955

Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu

agnieszka.barwicka@amu.edu.pl

Projekt międzynarodowy „Digitally Improving Social and Emotional Skills of Primary School Teachers (DigiSEL)” dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Summary

International project: “Digitally Improving Social and Emotional Skills of Primary School Teachers (DigiSEL)” for early education teachers

The problems of the 21st century contributed to the creation of the project in cooperation with Italians, Spaniards, Turks, Croats and Poles. The Erasmus+ international project “Digitally Improving Social and Emotional Skills of Primary School Teachers (DigiSEL)” offers digital training and online teaching methods for primary school teachers in Europe with a focus on SEL. With a new generation of students growing up fast and learning differently from others, teachers need to digitally educate themselves to meet their needs and engage their attention in class and e-classes. The project was created to support teachers in building e-relationships using ICT. The author collected information about the project and pointed out practical solutions in social-emotional learning.

Keywords: ICT, SEL, e-relationships, school, project

Słowa kluczowe: technologie informacyjno-komunikacyjne, SEL, e-relacje, szkoła, projekt

Wprowadzenie

We wczesnym wieku szkolnym szczególnie intensywnie rozwija się świadomość społeczna. Dziecko powoli odchodzi od egocentrycznego podejścia na rzecz nabywania nowych norm społecznych w celu obcowania z rówieśnikami. Nabyte umiejętności mają mu pomóc budować pozycję i relacje w grupie (Żebrowska 1976). Metodą prób i błędów młody człowiek próbuje osiągnąć poziom rozwoju społecznego, dzięki któremu będzie mógł współżyć w zgodzie z otoczeniem. Coraz częściej pojawiają się sytuacje, w których dziecko zaczyna myśleć o celach grupy, szuka miejsca w przestrzeni i próbuje ustawić swoją pozycję. Zaczyna dostrzegać role społeczne przypisane odgórnie (np. syn, uczeń), ale też przyjmowane świadomie (np. członek kółka zainteresowań, zuch). Jean Piaget nazwał tę fazę rozwoju moralnego okresem heteronomii, w którym słowo powiedziane przez osobę dorosłą jest niezwykle ważne. Często można usłyszeć takie zwroty, jak: „Pani

powiedziała, że...”, „Pani nie mówiła, że...”, „A moja mama...”. Dorosli stają się autorytetem, niezależnie od tego, jakimi wartościami się kierują. Dziecko zabiega o uwagę i stara się za wszelką cenę odnaleźć uznanie. Pod koniec pierwszego etapu nauczania (w III klasie szkoły podstawowej) wzmacnia się kształtowanie autonomii moralnej, która jest manifestowana w podejmowanych decyzjach. Przejmowanie odpowiedzialności za swoje decyzje pozwala dziecku zbudować własną tożsamość i samodzielność.

Umiejętności medialne dziecka na poziomie wczesnej edukacji szkolnej są zależne od rozwoju technologii, dostępności nowych mediów, a także od tego, w jaki sposób najbliższe otoczenie kreuje jego postrzeganie i interpretację. W szkole dzieci bez wysiłku wyszukują interesujące je treści online. W szkole uczeń nieposiadający umiejętności czytania ani dostępu do mediów potrafi w sprawny sposób odnaleźć interesujące go treści, a także znaleźć aplikację i nagrać za jej pomocą filmik.

Zarówno organizacje rządowe, jak i pozarządowe krajowe i zagraniczne mają świadomość, jak istotne jest wspieranie umiejętności młodych ludzi i nauczycieli w zakresie kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych (*Katalog kompetencji medialnych...* 2014; Iwanicka, Walter, Kiełkiewicz-Janowiak 2014). Technologia nie zastąpi nauczyciela, natomiast jeżeli nauczyciel nie będzie podejmował prób włączenia jej w swoje zajęcia, zostanie zastąpiony innym, który media wykorzystuje (Strykowski 1996). Dlatego tak ważne jest, aby znać wszystkie możliwości i funkcje mediów oraz edukować się w zakresie ich zastosowania w procesie kształcenia.

Nauczyciele z wysokimi umiejętnościami społecznymi i emocjonalnymi oraz wyposażeni w komponenty cyfrowe mają większe szanse na wychowanie uczniów zarówno pod względem społecznym, emocjonalnym, jak i cyfrowym. Odkrycia te wymagają transformacji procesów uczenia się i nauczania w e-klasach. Ponieważ rozwój umiejętności miękkich i cyfrowych jest powiązany z uczeniem się społecznym i emocjonalnym, bardzo ważne jest podnoszenie kompetencji zarówno poznawczych, afektywnych i behawioralnych, jak i cyfrowych. Powodem jest dostosowanie się do szybkich przemian, które jest niezbędne w XXI w. W odpowiedzi na to wyzwanie powstał międzynarodowy projekt Erasmus+ „Digitally Improving Social and Emotional Skills of Primary School Teachers”.

Projekt „Digitally Improving Social and Emotional Skills of Primary School Teachers (DigiSEL)”

Według UNESCO pod koniec kwietnia 2020 r. instytucje edukacyjne zostały zamknięte w 186 krajach, co dotknęło około 74% wszystkich uczniów zapisanych do szkół na świecie (UNESCO WWW). Tymczasowe blokady zmieniły sposób prowadzenia nauczania ze zwykłego na wirtualny, co spowodowało przyspieszenie cyfrowej transformacji, która jest wymogiem XXI w. W czasie tego kryzysu odkryto, że nauczyciele nie są dobrze przygotowani do adaptacji do cyfrowego podejścia do nauczania. W rzeczywistości przed

kryzysem COVID-19 nauczyciele zgłaszali silną potrzebę szkolenia w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-telekomunikacyjnych (ICT – *information and communication technologies*) do nauczania, przy czym średnio 18% w krajach należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD – *Organisation for Economic Cooperation and Development*) określiło to jako dużą potrzebę szkoleniową (OECD 2019). Wyniki ankiety School Education Gateway (2020), w której wzięło udział 4859 respondentów z ponad 40 krajów (z czego 86% stanowili nauczyciele lub dyrektorzy szkół), pokazują, że podczas pandemii COVID-19 większość nauczycieli (66,9% badanych) musiała uczyć online pierwszy raz. Według badania przeprowadzonego w Polsce w kwietniu 2020 r. (Fundacja Centrum Cyfrowe WWW) większość nauczycieli (85%) nie miała przed COVID-em żadnego doświadczenia w nauczaniu na odległość.

Pandemia COVID-19 od grudnia 2019 r. sparaliżowała na całym świecie regularną edukację i szkolenia. Na podstawie analizy potrzeb przeprowadzonej w Turcji, Hiszpanii, we Włoszech, w Chorwacji i Polsce wykazano, że potrzebne są zaawansowane szkolenia w zakresie technicznego, społecznego i emocjonalnego rozwoju umiejętności wraz z cyfrowymi technikami nauczania. W odpowiedzi na tę potrzebę powstał projekt „Digitally Improving Social and Emotional Skills of Primary School Teachers” (DigiSEL PROJECT – 2020-1-TR01-KA226-SCH-098576).

Podczas badań ilościowych i jakościowych w krajach współpracujących została przeprowadzona pogłębiona analiza tematyczna ukierunkowana na nauczycieli jako głównych interesariuszy. Skupiono się głównie na następujących obszarach: jakie mają kwalifikacje, jakie metody nauczania należy zastosować, aby przyciągnąć ich uwagę, jak zintegrować cyfryzację z procesem uczenia się i nauczania.

Kwestionariusz ankiety wypełniło 103 uczestników, z czego ponad 70% respondentów było na początku swojej kariery. Pod względem wieku połowa uczestników była dość młoda, poniżej 25 lat, 40% zaś pomiędzy 35. a 65. rokiem życia. Największą grupę stanowili nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej. Prawie 60% respondentów pracuje w grupach liczących 16–20 osób. Wśród ankietowanych 70% pracuje z uczniami z niepełnosprawnością lub z trudnościami w uczeniu się. W każdej grupie pojawiają się uczniowie z niepełnosprawnością lub trudnościami w uczeniu się. Około 28% szukało wsparcia w rozwoju umiejętności prowadzenia lekcji online i wykorzystania metod, technik i narzędzi na stronach internetowych o tematyce kształcenia zdalnego. Natomiast 26% nie szukało w ogóle wsparcia. W szkoleniach organizowanych przez firmy zewnętrzne uczestniczyło 12%. Respondenci wskazali, że e-kurs powinien być skierowany głównie do ludzi młodych, ale trzeba również pamiętać o doświadczonych nauczycielach, którzy potrzebują więcej czasu na opanowanie nowych umiejętności.

Największą grupą, która chce się rozwijać, są nauczyciele klas I–III (edukacji wczesnoszkolnej). Dlatego powinno się wziąć pod uwagę szczególnie ten obszar i dobrać uniwersalne narzędzia. Należy przygotować metody, techniki i narzędzia do pracy grupowej i indywidualnej, uwzględniając dzieci ze specjalnymi potrzebami lub trudnościami w uczeniu się.

Stworzenie e-kursu wynika z potrzeb respondentów, którzy mimo wielu aplikacji i rozwiązań chcą się dowiedzieć więcej. E-kurs powinien zawierać najczęściej wybierane tematy. Są one związane z wybranymi aplikacjami, tworzeniem kreatywnych, jakościowych lekcji na ich podstawie, komunikacją między uczniami i rodzicami (relacje), powinny również obejmować dobre praktyki i wskazówki. Ważne jest wykorzystanie polecanych narzędzi i wdrożenie nowych, podanie alternatyw.

W celu uzyskania wyników za pomocą badania grupy fokusowej została dokonana analiza metasyntezy, pozwalająca określić aktualną sytuację nauczycieli. Wszyscy partnerzy przeprowadzili badanie grupy fokusowej lokalnie. Następnie za pomocą metasyntezy analiz tematycznych wybrano treści, utworzono tabelę specyfikacji, opracowano projekt procesu nauczania i uczenia się oraz przeprowadzono ewaluację. Pytania wchodzące w skład wywiadu w grupie fokusowej obejmowały pytania dotyczące wyników, aby wszystkim nauczycielom w krajach partnerskich zapewnić właściwe i łatwe do przekazania e-kursy.

W badaniach fokusowych w Polsce wzięło udział 12 osób. Respondenci to przedstawiciele różnych grup wiekowych, stażowych, a także przedmiotowych. Wskazali, że e-kurs cechuje się większą elastycznością, wygodą dzięki możliwości uczenia się z domu, bez dojazdów i w dogodnym czasie. Kurs ten powinien przyciągać uwagę i skupiać uczestnika na ciekawej formie i zadaniach, być krótki, aby jak najmniej czasu spędzić przed komputerem. Zważywszy na postęp cyfrowego nauczania, kursy tego typu mogą podsunąć gotowe rozwiązania oraz sposoby efektywnego przekazania wiedzy. E-kursy powinny być bezpłatne, krótkie, bazujące na konkretnej metodzie, technice. Nauczyciele potrafili podać definicje kompetencji społeczno-emocjonalnych. Respondenci zwracali uwagę, że trudno zastosować społeczno-emocjonalny proces uczenia się (SEL – *social-emotional learning*) w realizacji e-kursu, ale jest to możliwe przy wykorzystaniu odpowiednich narzędzi.

Uzyskane wyniki zostały uwzględnione w planowaniu e-kursów edukacyjnych dla nauczycieli szkół podstawowych. Ze względu na charakter społeczno-emocjonalny zostały omówione następujące zagadnienia: zarządzanie klasą online; komunikacja interpersonalna (między nauczycielem a uczniem; między uczniem a uczniem) oraz procesy grupowe w komunikacji w klasie online, w tym umiejętności asertywności, negocjacji i przywództwa. Podkreślono tematy dotyczące tego, jak rozumieć i rozwijać umiejętności empatii uczniów, jak uczyć ich radzenia sobie z barierami w okazywaniu empatii, jak pomóc im w rozwijaniu umiejętności lepszego komunikowania się z rówieśnikami i tworzenia bardziej pozytywnych relacji. Uczestnicy e-kursów zostali wyposażeni w techniki rozwijania umiejętności uczniów koniecznych do rozwiązywania problemów: myślenia analitycznego, kreatywności, odpowiedzialnego podejmowania decyzji i innowacji w nauczaniu i uczeniu się od wczesnych lat. Celem jest zdobywanie konkretnej wiedzy i umiejętności z zakresu metod, technik i narzędzi online w szkole podstawowej. E-kursy zawierają wskazówki, jak wykorzystać zdalne metody i techniki do nauczania SEL.

W projekcie głównym celem było podniesienie kompetencji nauczycieli szkół podstawowych w zakresie rozwoju społeczno-emocjonalnego w warunkach cyfryzacji przez opracowanie pięciu e-kursów:

- *Poprawa zdolności uczenia się uczniów w osiągnięciach edukacyjnych w szkołach podstawowych (Improving students' learning capabilities in educational attainment in primary schools);*
- *Efektywne zarządzanie klasą online i procesy komunikacji międzyludzkiej (Effective online classroom management and inter-personal communication processes);*
- *Rozwijanie empatii i zachowań wśród uczniów (Developing empathy and behaviour among students);*
- *Rozwijanie umiejętności kreatywnego myślenia i rozwiązywania problemów (Developing creative thinking and problem solving skills);*
- *Jak korzystać z metod, technik i narzędzi online w edukacji podstawowej (How to use online methods, techniques and tools in primary education).*

Autorami kursu są nauczyciele akademicy z Uniwersytetu w Salerno (Włochy), Uniwersytetu WSB Merito w Poznaniu (Polska), Uniwersytetu w Lumsa, M&M Profuture S.L. (Hiszpania), Dyrekcji Prowincji Ministerstwa Edukacji Kütahya (Turcja) oraz Uniwersytetu w Zagrzebiu (Chorwacja) jako partnera stowarzyszonego. Na potrzeby projektu zostało opracowane logo, które odnosi się do obszarów i tematyki zawartej w e-kursach.

Wszystkie kursy/moduły są udostępnione na otwartej platformie e-learningowej. W Poznaniu zostało przeprowadzone stacjonarne szkolenie nauczycieli, zorganizowane przez Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu, w którym wzięło udział międzynarodowe grono uczestników. Po warsztatach uczestnicy wdrażali ich elementy w szkołach w swoich krajach. Międzynarodowa grupa zdobywała umiejętności m.in. w następującej tematyce:

- „Uważność i redukcja stresu: lepsze życie, lepsze wyniki i relacje” – praktyka;
- „Efektywna komunikacja” – komunikacja angażująca emocje – model von Thun, komunikacja a emocje – radzenie sobie z trudnościami emocjonalnymi w klasie, jak przygotować dobrą prezentację, jak prezentować wiedzę w charyzmatyczny i angażujący sposób, storytelling (praktyczne szkolenie dla uczestników);
- „Rozbudzenie naszych zmysłów i naszej zdolności do zwracania uwagi”;
- „(Prawie) wszystko o emocjach w nauczaniu i uczeniu się” – potrzeby społeczne związane z edukacją i uczeniem się, inteligencja społeczna i emocjonalna: definicje, nowe ustalenia, rozwijanie umiejętności społecznych i emocjonalnych;
- „Jak podnieść kompetencje emocjonalne i cyfrowe przyszłych nauczycieli szkół podstawowych” – więcej o emocjach i ich znaczeniu w kontekście edukacji, zaangażowanie emocjonalne i społeczne na rzecz nowoczesnego nauczania – mechanizm, metody i narzędzia;
- „Uważność naszych emocji: obserwuj, zrozum i zarządzaj emocjami” – praktyka;
- „Energizujące nauczanie i uczenie się” – energia, produktywność i motywacja w procesie uczenia się, energetyzatory, gry i zabawy w procesie edukacyjnym, metody kreatywności przydatne w nauczaniu, grywalizacja, symulacja, odgrywanie ról i inne metody, przykłady doświadczeń dla uczestników, dyskusje i wnioski, korzystanie z gadżetów i przyborów do nauczania i uczenia się (prezentacja, ćwiczenie, tworzenie własnych narzędzi);

- „Uważność i myślenie rozbieżne: sposób na poprawę kreatywności” – praktyka;
- „Jak rozpocząć pracę z grupą” – zajęcia otwierające, budowanie relacji i tworzenie pozytywnej atmosfery, działania lodołamaczy i ich znaczenie, przykłady, potrzeby osób dorosłych w edukacji (np. ustrukturyzowany program, kontraktowanie), uznanie społeczne i stymulacja intelektualna, rola nauczyciela i fazy grupy, techniki zarządzania w budowaniu inteligencji społecznej.

Projekt DigiSEL jest innowacyjny pod tym względem, że proponuje cyfrowe szkolenia i metody nauczania online dla nauczycieli szkół podstawowych w Europie za pomocą wideo.

Pilną potrzebą jest rozwój narzędzi edukacyjnych, aby sprostać wymaganiom rozwoju technologii XXI w. Rewizja procesów nauczania i uczenia się jest nieunikniona – nowe pokolenie uczniów szybko dorasta i uczy się inaczej niż ich poprzednicy, dlatego nauczyciele muszą się dokształcać cyfrowo, aby zaspokoić ich potrzeby i przyciągnąć ich uwagę na zajęciach. Ponadto jeśli umiejętności dydaktyczne nauczycieli szkół podstawowych będą podążały za duchem czasu, to uczniowie będą lepiej przygotowani na to, co przyniesie im przyszłość. Biorąc pod uwagę uwarunkowania epoki i bardzo obciążającą pracę nauczycieli, projekt DigiSEL oferuje możliwość szkolenia się cyfrowo, co może pomóc oszczędzić czas, miejsce i pieniądze. Prezentacje, filmy, skrypty do prowadzenia zajęć/warsztatów, karty pracy i quizy są dostępne dla każdego, kto chciałby podnieść swoje umiejętności miękkie i wykorzystać wirtualne metody nauczania. Projekt próbuje wypełnić lukę, którą dostrzeżono w tym obszarze. Ma również na celu poprawę umiejętności nauczania online nauczycieli szkół podstawowych (szczególnie na wczesnym etapie szkolnym) i z tej perspektywy oferuje innowacyjne narzędzia. Projekt ten jest również komplementarny do istniejących szkoleń i stylów nauczania.

E-relacje odgrywają istotną rolę w nauczaniu społeczno-emocjonalnym (SEL). Nauczyciel podczas projektowania zajęć powinien się decydować na kompleksowe zastosowanie narzędzi. Technologia może łączyć wszystkie grupy: od uczniów, przez rodziców, po nauczycieli. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych jako celowego narzędzia do budowania e-relacji ma szansę na ich utrzymanie lub poprawę. Wskazówki dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej zostały zebrane w autorskim e-kursie Agnieszki M. Barwickiej (2023) projektu Erasmus+ „Digitally Improving Social and Emotional Skills of Primary School Teachers”: *How to use online methods, techniques and tools in primary education*, który jest dostępny na stronie: www.rimedia.unisa.it/digisel/.

Podsumowanie

Projekt Erasmus+ „Digitally Improving Social and Emotional Skills of Primary School Teachers” jest odpowiedzią na potrzeby nauczycieli. W badaniach pilotażowych za pomocą kwestionariusza ankiety i wywiadu pogłębionego, przeprowadzonych w krajach biorących udział w badaniu, wskazano na potrzebę uzupełnienia i uporządkowania wiedzy technologicznej na podstawie społeczno-emocjonalnego nauczania. Zaangażowanie

praktyków we współpracy z badaczami z Turcji, Hiszpanii, Włoch, Chorwacji i Polski przyczyniło się do stworzenia jakościowego, praktycznego e-kursu, który będzie dostępny dla wszystkich chcących pogłębić swoją wiedzę i umiejętności praktyczne w zakresie pracy z uczniami w szkole podstawowej. Informacje zawarte w e-kursie *Jak używać metod technik i narzędzi w pracy online w szkole podstawowej* zostały oparte na wieloletnim doświadczeniu autora w pracy z uczniami edukacji wczesnoszkolnej w szkole podstawowej, a także nauczyciela akademickiego kształtującego przyszłe pokolenia. Efekty e-kursu będą udostępniane przez nauczycieli akademickich współpracujących krajów.

Literatura

- Iwanicka A., Walter N., Kielkiewicz-Janowiak A. (2014), *Media and information literacy policies in Poland (2013)*. ANR TRANSLIT and COST „Transforming Audiences/Transforming Societies”.
- Prajzner K. (2009), *Tekst jako świat i gra. Modele narracyjności w kulturze współczesnej*. Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Strykowski W. (1996), *Media i edukacja*. „Edukacja Medialna”, 1.
- Walter N. (2016), *Zanurzeni w mediach*. Poznań, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Żebrowska M. (1976). *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*. Warszawa, PWN.

Źródła internetowe

- Barwicka A.M. (2023), *How to use online methods, techniques and tools in primary education*. <https://www.rimedia.unisa.it/digisel/>, 25.02.2023.
- Edukacja medialna, *Czym są kompetencje medialne?* https://edukacjamedialna.edu.pl/media/chunks/attachment/edukacja_medialna_infografika.pdf, 13.01.2023.
- Fundacja Centrum Cyfrowe, *Edukacja zdalna w czasie pandemii. Raport*. <https://centrumcyfrowe.pl/edukacja-zdalna/>, 13.01.2023.
- Katalog kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych* (2014), Szkoła podstawowa 1–3. <https://edukacjamedialna.edu.pl/kompetencje>, 13.01.2023.
- School Education Gateway (2020), *Survey on online and distance learning – results*. <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/viewpoints/surveys/survey-on-online-teaching.htm>, 13.01.2023.
- OECD (2019), *Education at a Glance 2019*, https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2019_f8d7880d-en, 13.01.2023.
- UNESCO, *Education: from school closure to recovery*, <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>, 13.01.2023.